

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

20 Quaedam alia dubia, circa accusatione[m], et accusatorem diluuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

uententiam ad quam obligatur versus eum, quem accusare intendit; ut puta, si seruus, aut libertus, aut vaſallus velint accusare dominos suos, vel si laicus velit accusare clericum. Repellitur etiam quandoque propter amorem, ad quem obligatur, ut puta maritus versus uxorem, aut frater versus fratrem.

Tertio notandum est, Omnes illi, qui regulariter, & iure prohibiti sunt accusare, admittuntur nihilominus indistinctè ad accusandum etiam ex iure communi, si suam, vel suorum iniuriam persequantur. *l. Hi autem omnes, ff. De accusationibus.*

Dubium septimum, Quot modis accusatio reddatur iniusta? Respondetur tribus modis. *ut colligitur ex l. 1. ff. ad senatusconsultum Trebellianum, & de abolitionibus, & apud Gratianum 2. q. 3. c. si quis penituerit, & apud San. Thomam 2. 2. q. 68. art. 3.*

Primo, calumniando, quando scilicet accusator falsum etimen imponit, qui eo ipso peccat mortaliter, & tenetur restituere omne damnum illatum accusato, *cap. fin. de calumniatoribus.*

Secundo, tergiversando, quando scilicet accusator in totum à lite recedit sine auctoritate iudicis, si roges, an in conscientia sit peccatum, si recedat à lite in totum sine auctoritate iudicis? Respondetur, in foro exteriori puniri præna pecuniaria quinque librarum auri, *ff. de præuicatoribus. l. 3.* In foro autem conscientie esse quidem peccatum, si ex aliquo sine malo procedat; non tamen si recedat ex aliqua rationabili causa, ut puta, si recedat, quia comperit esse innocentem, quem accusauit, aut si ex misericordia, pietate, vel charitate à lite desistat.

Tertio, præuaticando, quando scilicet accusator cum reo colludit, adiunans partem aduersam, falsis probationes adducendo, veras dissimulando. Quod si roges, utrum huiusmodi accusator peccet? Respondetur, in foro exteriori puniri iudicis arbitrio. *l. 1. c. 2. ff. de præuicatoribus.* In conscientia verò peccare quidem, si aliqua falsitate, vel prohibitis vtatur; non tamen peccare in his casibus, in quibus posset licitè ab accusando desistere, si nulla falsitate, aut prohibitis vtatur.

Dubium octauum, Vtrum quis possit reum accusare, postquam veram sui peccati penitentiam egerit? Respondetur posse, sic Innocentius communiter receptus *in c. De his, de accusat. & Glossa ibidem.* Ratio huius est, quia per penitentiam satis fit Deo, sed per punitionem in iudicio impositam, satis fit Reipub. ut ceteri timeant, & metu peccare à peccatis detreantur, & consequenter omnes in pace, & quiete viuant. Vnde supra diximus, reum posse accusari, etiam si sit plenè emendatus, & correctus, quia accusatio non est instituta, ut denunciatio ob priuam emendationem proximi, sed ob publicam malefactoris & criminis punitionem, & poenam.

Quædam alia dubia circa accusationem,
& accusatorem diluuntur.

CAPVT XX.

DUBIUM primum, an fiscales, aduocati, procuratores, & ceteri iustitiarum officiales, qui ex officio suo tenentur denunciare, vel accusare delinquentes, peccent, si non accuset, vel denuntiet. V. g. tenentur denunciare arma deferentes certi generis, vel certis anni temporibus, & in certis locis prohibitis. Item, transferentes ex vno loco in alium merces absque hoc, quod manifestent eas, ut certum quod soluant. Item transferentes res prohibitas; item, post campanæ pulsionem noctu per vias deambulantes. Item, non soluentes gabellas, vel vectigalia, vel cedentes ligna, venantes, aut piscantes, aut sua peccata pascens in locis, vel temporibus prohibitis, & similia? Respo-

detur ex Medina, *de restitutione questio. 12.* & Nauarro *in Manuali ca. 17. num. 122.* istos in duobus casibus non peccare, saltem mortaliter.

Primo, quando non denuntiant eos, qui faciunt contra leges humanas, eo quod id faciant extrema, vel graui aliqua necessitate compulsi. V. g. si quis cedat ligna siluæ, necessitate compulsi propter vsum suæ familie: tunc officialis, quantumuis ex officio suo, immò iuratus teneatur denunciare delinquentes, non peccat, si istum non denuntiet; quia lex positua humana non intelligitur esse contra charitatem, ergo similis casus intelligitur exceptus. Nec facit officialis contra officium suum, vel iuramentum: quia sicut lex intelligitur, excepto simili casu, sic officium, & iuramentum officialis intelliguntur, excepto eo casu.

Alter casus est, quando delinquentes contra leges humanas sunt consanguinei, cognati, vel affines, aut etiam amicitia aucta consuetudine eorum, qui leges, vel statuta condiderunt, quia etiam in eo casu intelliguntur excepti. Extra hos casus peccant officialis, si delinquentes non denuntiet: faciunt enim contra officium suum, & contra iuramentum, quod præstiterunt. Item faciunt contra bonum publicum; nam damnum sequitur in Republica. Si roges, an peccent, nisi denuntiet eos, qui faciunt contra leges, qui reuera si peterent facultatem faciendi contra eas leges, obtinerent eam? Respondetur peccare, quia ex vi sui officij, & iuramenti tenentur eos denunciare; sibi verò impotent delinquentes, qui cum possent facultatem obtinere, neglexerunt.

Dubium secundum, An is, qui accusare, denunciare, vel querelam potrigere tenetur, si pretium accipiat, ne accuset, denuntiet, vel querelam potrigat, teneatur in conscientia ante condemnationem iudicis illud pretium acceptum restituere? Respondetur, huius dubij solutionem esse nobis traditam in tractatu de restitutione in communi, par. 2. capit. 2. dub. 2. c. 3. & in præsentia breuiter dicimus non esse obligatum ad restitutionem, quamuis sit multorum opinio, ut loco citato diximus, eum esse obligatum.

Dubium tertium, Vtrum, si quis pretio accepto pro accusando, vel denunciando, calumniosè accuset, vel denuntiet, teneatur restituere pretium acceptum? Respondetur, etiam dubij solutionem esse à nobis traditam loco supra citato, & iuxta ea, quæ ibi diximus, respondemus breuiter, eum non esse obligatum in conscientia ad restitutionem ante condemnationem iudicis contra opinionem multorum. Et loquimur in vtroque dubio ex iure communi ciuili, vel canonico, naturali, aut diuino: nam ex vi alicuius specialis statui potest esse obligatio restituendi illud pretium acceptum in conscientia.

Dubium quartum, An si officialis, siue publicus minister ex officio suo obligatus ad accusandum, vel denunciandum reum, teneatur in conscientia soluere eam poenam, ad quam damnaretur reus ille, siue delinquens, si ipse officialis accusaret, vel denuntiat? Sunt duæ opinioniones.

Prima asserit, eum non esse obligatum. Sic Nauarrus *in Manuali capite vigesimo quinto, num. 34.* & Syluester *verb. restitut. 3. questio. 5. vers. 7.* & vterque citat pro se S. Bernardinum.

Secunda opinio ait, eum esse obligatum in conscientia ad soluendam eam poenam. Sic Medina *de restitutione, questio. 12. circa finem, & quest. 15. prope finem,* Angelus *in verb. poena, num. ultimo,* & Syluester sibi ipsi contrariis *in verb. poena, num. ult.*

In hoc dubio omnes conveniunt, quod si poena, ad quam esset delinquens damnandus, sit corporalis, qualis est poena exilij, carceris, vel verberum; tunc officialis non tenetur eam poenam soluere, etiam si non denuntiat delinquentem. Tota igitur difficultas est, quando poena ad quam esset damnandus delinquens, est pecuniaria, & de hac mihi videtur probabilior.

Secunda opinio, nimirum esse obligatum in conscientia officialem ad eam poenam soluendam.

Primo, quia reuera huiusmodi poena solet esse applicata ex legibus, vel fisco, vel alicui tertio, qui emit pecunias pecuniarias, ad quas solent delinquentes damnari, vel alicui pio loco. Sed tunc officialis contra officium suum, & iuramentum impedit, ne isti acquirant suum ius, quod habent in poenas. Ergo officialis sic impediendo agit contra iustitiam commutativam, & consequenter tenetur ad restitutionem.

Secundo, si iudex non condemnaret delinquentem ad poenam pecuniariam, quae est applicata alicui tertio, qui suis pecuniis eam emerat, reuera teneretur solvere eam poenam, quia ex omisso suo officio intulit damnum emptori.

Tertio, quia quicumque iniuste impedit alium, ne consequatur rem suam, vel ius, tenetur ad restitutionem: sed huiusmodi officialis contra officium suum impedit, ne fiscus, vel alius eam poenam consequatur, ad quam ius habebat, ergo officialis in conscientia tenetur ad restitutionem.

Sed contra hanc nostram sententiam sunt argumenta. Primum est: poena nunquam debetur, nisi post condemnationem iudicis, ergo si reus non est condemnatus, poena non debetur in conscientia, & consequenter officialis non tenetur eam solvere in conscientia. Respondetur in hoc casu poenam habere duas rationes, nimirum rationem poenae, & damni. Comparatione delinquentis habet rationem poenae; & ita reus nunquam in conscientia debet eam solvere ante condemnationem. Comparatione vero eius, cui est poena applicata, habet rationem damni: nam ei damnum infertur, quatenus officialis impedit eum, ne poenam, ad quam ius habet, allequatur.

Secundum argumentum est, quando duo sunt obligati ad restitutionem propter delictum, si principalis non obligatur ad restituendum, multo minus obligatur ille, qui est minus principalis. Sed in hoc casu concurrunt duae personae, delinquens, & officialis; & delinquens concurrens tanquam principalis: sed iste non obligatur ad soluendam poenam ante condemnationem iudicis, ergo multo minus obligatur officialis. Respondetur, falsum esse, officialem in hoc casu concurrere tanquam minus principalem, quia reuera concurrens per se principaliter, tanquam ex officio suo obligatus ad evitandum damnum eius, cui est illa poena applicata: & delinquens concurrens tanquam principalis etiam, sed ex alio tamen capite, nimirum ratione delicti, cui per legem est poena inflicta, & ita non est mirum, delinquentem non obligari ad soluendam poenam, nisi post sententiam iudicis, & tamen obligari officialem ad restituendum in conscientia, quia officialis obligatur ratione damni, quod infertur, impediendo contra officium suum, ne alius allequatur suum ius: sed delinquens solum est obligatus ad soluendam poenam post condemnationem delicti.

Est tertium argumentum: Officialis in non denuntiando, solum peccat contra iustitiam legalem, quia ex lege tenetur denuntiare: sed sola violatio iustitiae commutativae inducit obligationem restitutionis; ergo non tenetur officialis in conscientia ad soluendam poenam. Respondetur, falsum esse, in officiali solum esse violationem iustitiae legalis, quia etiam violat iustitiam commutativam. Nam cum eligitur ad officium, & ipse in electionem consentit, contractum celebrat in virtute, ex cuius vi tenetur ad soluendum damnum, quod patitur vel communitas, vel pars, cui per leges est illa poena applicata, & consequenter debita. Et proinde cum poena sic applicata vel fisco, vel alicui tertio privato, officialis impediendo, ne vel fiscus, vel ille tertius allequatur poenam delinquentis, facit contra officium suum, & consequenter contra contractum in assumptione sui officij, quod est violare iustitiam commutativam.

Dubium Quintum, An huiusmodi officiales peccent, & teneantur ad restitutionem, si se infidiosè occultent, vel liberius peccent contra leges ceteri, ut deinde ipsi ex infidiis

prodeuntes capiant eos? Respondetur huiusmodi officiales sic infidiosè agentes peccare, quia reuera sic infidiosè agendo, praebent occasionem ceteris liberius agendi contra leges: hoc autem intendere, quando leges obligant in conscientia, peccatum est. Item, praebent occasionem inferendi maius damnum Republicae. Hoc autem intelligimus in casu, quo ceteri facientes contra leges bona fide ignorant infidias, quibus se officiales occultant: quia reuera si ipsi etiam novissent, similes infidias fieri communiter solere ab huiusmodi officialibus, tunc non videntur mali peccare officiales, utendo huiusmodi infidiis; quia sunt omnibus notae, & sunt communes, & consequenter sibi imputent, qui eas ignorant.

Secundo dicimus, officiales huiusmodi infidiis utendo, non obligari ad aliquam restitutionem faciendam delinquentibus, si condemnati poenam poenam solventur: nam huiusmodi officiales ex vi sui officij non sunt constituti ad consulendum bono delinquentium, sed bono Republicae, & ita non sunt obligati ad restitutionem damni, si quod passim sint delinquentes: nam illud damnum patiuntur ratione delicti, quod sua sponte commiserunt: sic sentunt Medina & Nanatus loco supra citato.

Dubium sextum, Virum pactum, vel iuramentum de non accusando sit validum? Respondetur ex Glossa communiter recepta in cap. Quomodo modum de iur. iur. de si pactum, vel iuramentum sit de non accusando delicto perpetrando, id est, quod imminet, ac pendet in futurum, non valet, quia est contra bonos mores, & bonum commune: immo, sic pacifens, vel iurans peccat mortaliter, nisi ex ignorantia excusetur. Si vero pactum sit de peccato iam perpetrato, quod nullo modo pendet in futurum, neque damnum ex ea timetur, tunc pactum validum est, quia tunc non datur occasio peccandi in futurum.

De modo procedendi per denuntiationem.

CAPUT XXI

DENUNTIATIO à Canonistis in capite Novit, de iudicis, communiter dividitur quadrifariam, et alia sit Evangelica, quae sit per Evangelia inducitur, iuxta illud Christi Domini, *Matth. 18.* *Si peccaverit in te frater tuus, &c.*

Secunda Canonica quae sit per Canones introducta, qua proceditur specialiter, vel generatim, ut remoueat quis ab officio, dignitate, beneficio. Item, ut Clerici, vel laici a criminibus arceantur. Item, quia denuntiatum alicuius promotioni indiguitas, ne eligatur, ordinetur, instituat, confirmetur. Item, quia denuntiatum aliquid impedimentum matrimonij, ne inter duos, videlicet, qui volunt coniungi, contrahatur matrimonium, vel ut iam contractum dissolvatur.

Tertia iudicialis, qua procedit iudex contra malefactores, ut crimina poena publica puniantur, vel qua procedit iudex, ut alicui privato competens satisfactio reddatur in eo, quod sua interest.

Quarta regularis, qua proceditur in regularibus ordinibus contra ipsos Religiosos iuxta eorum Constitutiones, & Regulas. Sed reuera huius divisionis membra coincidunt, nam Canonica, & Regularis potest esse iudicialis. Rectius igitur secundum Theologos denuntiatio bifariam dividitur, ut alia sit, qua crimen denuntiatum Praelato tanquam patri, ad emendationem proximi delinquentis; & haec sit iuxta ordinem institutum à Christo Domino. *Matth. 18.* illis verbis: *Si peccaverit in te frater tuus, &c.* Alia vero iudicialis, qua crimen deferretur ad Praelatum tanquam iudicem, quae fieri aliquando solet ob publicam punitionem criminis, aliquando ut pars offensa competentem satisfactionem obtineat: aliquando, ut quis tanquam indignus officio, dignitate, vel beneficio privetur, vel ne quis indignus ordinetur, eligatur, instituat, confirmetur, vel ne duo Canonici impedimentum habentes matrimonij, coniugio copulentur, aut iam contracto trantur, ut de his omnibus casibus dicam *infra, dub. 3. & 4.* Et de hac denuntia-